

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

KÖZLÖNYE.

Bizottsági felügyelet alatt szerkesztik:

TIMÁR KÁROLY és SZABÓ SÁMUEL.

Az előfizetési díjak
bérmentesen
a gazdasági egylet titkári
hivatalához,
a lapot illető küldemények
a szerkesztőséghez
(Kálmonostoruteza 57 sz.)
czímzendők.

MEGJELEN
minden hónap közepén
és végén
legalább 1 iven.

Előfizetési díj:
1869. ápril—decemberre:
Egyleti tagoknak 1 fr. —
Nem tagoknak . 1 „ 60.

Felügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Kóesi Károly, Mina János,
Nagy Ferencz, Szentgyörgyi József.

A kolozsmonostori magy. kir. gazdasági tanintézet tervrajza.

I. Az intézet célja: egyrésztől az intézetbe felvett növendékeket lehetőleg a mezei gazdaság minden ágában előjövő mindennemű teendőkkel és műveletekkel gyakorlatilag megismertetni, s a gyakorlatban napirenden levő műveletek körül előforduló műszaki kézfogásokba belé-oktatni, (gyakorlati tanfolyam); másrésztől viszont ezen gyakorlati oktatás alapján és kapcsolatában azokat, a mezei gazdasági üzlet sikerrel való vezethetésére ma már nélkülözhetlenül megkívántató tudományos ismeretek megszerzésére vezérelni, (elméleti tanfolyam.)

II. A tanfolyam tartalma: három évre terjed, és pedig:

1) az első év kiválólag a gyakorlati oktatásra van szánva, oly módon azonban, hogy míg egyrésztől a növendékek lehetőleg a mezei gazdaság minden ágában előforduló mindennemű teendőkkel és műveletekkel gyakorlatilag megismertetnek, s az év folytán a mezei gazdaságban napirenden levő műveletek körül előjövő műszaki kézfogásokba tényleg begyakoroltatnak, — addig másrésztől gondoskodva lesz arról is, miszerint a növendékek maguknak az elméleti tanfolyam tartama alatt előadandó tantárgyak teljes megértésére netán hiányzó előismereteket megszerezhiessék, és így a különböző fokú előképzettséggel az intézetbe lépő növendékek ismeretei lehetőleg kiegyenlítettessenek.

2) A második és harmadik évben az elméleti oktatás lép előtérbe, azonban az összeköttetés az elméleti és gyakorlati oktatás között ez években is a lehető legbensőbb marad.

III. Az oktatás módja.

1) A növendékeknek a gyakorlatbani foglalkoztatása az első, vagyis gyakorlati tanfolyamban:

a) E tanfolyam közvetlen vezetését a gazdasági intéző viszi. Ő osztja és állítja be a növendékeket a munkába, ő gyakoroltatja be velők a műszaki kézfogásokat, s magyarázza meg nekik az egyes műveletek célját; valamint az

ő feladata legközelebb felügyelni azok előmenetele s erkölcsi magaviselete fölött is.

b) Az intézetbe felvett növendékek az intézeti gazdaságban naponként előforduló mindennemű az intéző által számukra kijelelt munkálatokban részt venni, s éppen ezért a naponta történő rendelkezéseknél is kivétel nélkül jelen lenni kötelezettenek.

Természetesen a növendékeknek az egyes munkákhoz beosztásánál, úgy a munka-idő tartamát, mint a munka minőségét illetőleg is, az ifjak testi ereje, jövődő feladata, s az intézet célja, mindenkor szem előtt lesz tartva.

c) Minden növendék tartozik egy, az igazgatóság által előírt alakban rovatozott munka-naplót vezetni, melybe a gazdaságban naponként foglalkoztatott igásfogatok és cselédek, s kézi munkások számának naponként bejegyezve, s a naponta végbe vitt munkálatoknak részletesen felsorolva kell lenni.

Ezen munka-naplót a tanfolyam vezetője hetenkint egyszer átnézi, s annak vezetésére vonatkozó véleményét, a szükséges felvilágosítás szolgáltatása mellett bejegyzi.

A munka-naplón kívül a növendékek még üzletviteli jegyzőkönyvet is tartoznak vinni, a gazdaságban találtató különféle mívelési ágaknak az évfolytáni mívelése, gondozása, valamint haszonvétele és terméseredményeiről. — Ezen jegyzőkönyvbe p. o. a szántóföldeket illetőleg, minden egyes tábla vagy részlet térrajzának belé kell vezetve lenni, feltüntetésével annak, hogy minden évben mely és hányad részébe mi volt belévetve, továbbá fel kell jegyezve lenni az illető táblán folytatott vetésforgásnak, valamint annak is, hogy mily mívelés és trágyázásban részesült az, és végre, hogy milyen volt rajta a termés, és pedig a gabonafajokból kereszt, s a takarmányfélékből mázsza számra. Az ekként feljegyzett tapasztalati adatok azután különféle kiszámítások alapjául szolgálnak.

Végre egy külön füzetke arra szolgál, hogy abba a növendékek az egyes munkálatok célja; egyes növények termelése körüli fogások; gépek haszonvétele s mikénti alkalmazásáról s. a. t. a tanfolyam vezetője által tartott magyarázatokat, értekezéseket, emlékezetökből belé vezessék,

s egyes kirándulások alkalmával szerzett tapasztalataikat abba bejegyezzék.

Ezen füzetkét, valamint az éppen érintett jegyzőkönyvet is az intéző legalább havonként egyszer átnézi, s véleményét ezeknek vitelére vonatkozólag is bejegyzi.

A napló rovatait a növendékek a munkából estve haza térve, naponként kötelesek kitölteni, — a jegyzőkönyvbe tartozó adatok bevezetése, s a füzetkébe tartozók fogalmazása ellenben oly napokon történik, midőn eszések, vagy más okoknál fogva a növendékeket egyébként eléggé elfoglalni nem lehet.

d) A mezőn előforduló munkáknál a növendékek egyszerre nagyobb számban foglalkoztatnak, oly módon történvén e foglalkoztatás, miszerint a munka alá vett területekből, az ifjak általi bemunkáltatásra mind annyiszor egy bizonyos, a munkába állított növendékek számával arányban álló rész külön szakittatik. Ezen területen azután a tanfolyam vezetőjének felügyelete alatt s utasítása szerint végzik a növendékek a napirenden levő munkát.

e) Az egyes állattenyésztési ágak kisebb-nagyobb terjedelméhez s ahoz képest, amint időnkint az azok gondozása, s tenyésztése körüli teendők követelik, vagy az állattartás célja kívánja, az istállóban is hetenként felváltva egy, két vagy több növendék foglalkoztatik, kik úgy az állatok etetése s gondozása, valamint azok tartásából felmerülő munkákban is részt venni, s egyszersmind az ez idő alatti takarmányzás minősége s felétett takarmányszerek mennyiségéről, s p. o. a tehenészetben a naponkénti fejési eredményekről is jegyzéket vinni, és azt naplójukba bejegyezni köteleztetnek.

Az istállóban előforduló teendőkhöz beosztott növendékek kötelessége továbbá a naponkénti fejési eredményeket, valamint a naponta s fejenként az állatok részére kiszolgáltattott takarmányadagok mennyiségét is, a folytonos nyilvántartás végett az istállóban e célra kifüggesztett táblákra, — és pedig a fejési eredményeket naponként, a takarmány-adagokat pedig az időről-időre történő változtatás szerint, — feljegyezni.

Vége az istállóban foglalkoztatott növendékek kötelességei közé tartozik a trágyakezelés is.

f) Egy növendék naponta felváltva az udvari szolgálatot teljesíti. Ennek kötelessége a gazdasági intéző rendelkezését az igás- és kézimunkaerő fölött, az e célra az intézet csarnokában kifüggesztett táblára naponként feljegyezni, s a szerint, a mint az ifjak egy vagy más munkával foglalkoztatnak, ezt az ifjak napontai munkálatainak kimutatása végett vezetett naplóba névszerint bejegyezni, — ugyszintén az udvari szolgálatra rendelt növendék van megbizva azzal is, hogy az igazgató és gazdasági intéző közötti folytonos érintkezés tekintetéből vezetett jegyzőkönyveket bizonyos órákban bemutassa, valamint e növendék feladata az időjárás minden tényezőinek folytonos figyelemmel kísérése tekintetéből vezetett napló rovatainak kitöltése is.

2) A növendékeknek a gyakorlatbani foglalkoztatása a második és harmadik vagyis elméleti tanfolyamban.

Az elméleti (2. és 3-ik évi) tanfolyamból a növendékek gazdasági külmunkákra csak annyiban alkalmaztatnak, mennyiben azt azok további tudományos kiképzetése meg-

kívánja, hogy azonban a növendékek ezen időtartam alatt is a gyakorlattal folytonosan a legbensőbb öszszeköttetésben maradjanak, részint pedig hogy magukat a gazdasági levelezés, egyéb irodai munkák, s kivált a könyvvitelben belégyakorolják; hetenként felváltva más-más két növendék mind a két tanfolyamból az irodába rendeltetik. Ezek az előadási órákat kivéve, a részükre eső egész idő alatt az irodában kötelesek tartozkodni; s míg a másodévesek főleg levelezésekre s apróbb irodai munkákra alkalmaztatnak, addig a harmadévesek kiválólag a könyvvezetéssel foglalkoztatnak, mely célra az intézeti gazdaság számadási könyvei külön példányban állittatnak ki. Ezen számadási könyvek azután kellő ellenőrizhetőség végett, vagyis hogy bármikor ki lehessen mutatni, hogy az egyes növendékek mily pontossággal vezették a reájok esett idő alatt a könyveket, ezek az illető hetes könyvvezető ifjak által aláíratnak. — Ezenkívül köteleztetnek a növendékek, hogy a gazdaságban történő mezei munkákat, mint az állat-tenyésztés s állat-tartást is folytonosan éber figyelemmel kísérni, mely tekintetbeni követelménynek viszont hogy mennyire tettek a növendékek eleget, arról a hetenként szombat délután tartandó colloquiumok alkalmával leendő módjában a tanári testületnek meggyőződést szerezni.

3) A gyakorlati tanfolyambeli növendékek elméleti oktatása két részre oszlik, tudniillik:

a) benn az intézetben tartandó rendszeres tudományos előadásokra, és pedig a téli félévben: a számtan, természettan, növény- és állattanból, s a nyári félévben: a gyakorlati mértan, a meteorologia s a növény- és állattanból.

b) a munkaközben történő felvilágosításokra, melyek részint a mezőn az egyes napirenden levő mezei munkák célja, s legezelszerűbb mikénti teljesítésére, továbbá a különféle gépek, eszközök mi célra, mikénti legelőnyös használatára, benn: az állatok okszerű gondozása és tartására vonatkoznak, részint a naplók átnézése alkalmából történő, szintén teljesen gyakorlati irányu magyarázatokra szorítkoznak, melyeket a növendékek, valamint az egyes kirándulások alkalmával szerzett tapasztalataikat is, a mint már fentebb érintve volt, az e célra rendelt füzetkébe esetről esetre leírni, s a tanfolyam vezetőjének bírálat végett bemutatni tartoznak. Ezenkívül a növendékek különféle gazdasági kiszámítások, s gazdasági eszköz-, gép- és épületrajzok készítésével is foglalkoztatnak.

4) A második és harmadik évi tanfolyamban a következő tantárgyak, következő csoportosítással adatnak elő.

A második évben: általános és gazdasági vegytan, ásvány- és földtan, általános és részletes növénytermelés és rétmivelés, s ezzel kapcsolatban a kiszáritási és vizesítési miveletek, általános és részletes állattenyésztés kapcsolatban a tejhasznosítással, gazd. gépészet és építészet s a kerétszet.

A harmadik évben: nemzetgazdaságtan, gazd. üzlettan s könyvvitel, erdőszet, gazd. iparüzlettan, állat-egészség és gyógytan, agrariális és közjogi törvények s gazd. statistika, szőlőművelés, borkezelés, hal- s méhtenyésztés.

A növendékek elméleti oktatása: 7 rendes, és két segéd-tanár, és az intézeti kertész által történendő, nevezetesen:

a) Az igazgató, egyszersmind tanár, előadja: a nemzetgazdaságtant, gazdasági üzlettant és a gazdasági könyvitelt.

b) A gazdasági intéző, ki az intézeti gazdaság vezetésével van megbízva, egyszersmind a gyakorlati műszak tanára, előadja: a szőlőművelést és borkezelést, méhészetet és tejhasznosítást.

c) Az állattenyésztés tanára előadja: kapcsolatban az állatboncz- és élettannal az általános és részletes állattenyésztést, s az állategészség- és gyógytant.

d) A földművelési vegytan tanára előadja: kapcsolatban a szerves és szervetlen vegytannal a földművelési vegytant, ásványtant és gazdasági iparüzlettant.

e) A növénytermelés tanára előadja: kapcsolatban a föld- s talajtannal az általános és részletes növénytermelést s a rétművelést.

f) Az erdészet tanára előadja: az erdészetet, kertészetet, a szám- és gyakorlati mértant, s a vizesítési és kiszáritási miveleteket.

g) a természettudományok tanára előadja: a gazd. természettant, az állattant, kísérve a szükséges microscopiai vizsgálatokkal, s a növénytant kapcsolatban a növényboncz-, vegy- és élettannal, s a haltenyésztést.

h) Az első segédtanár előadja: a gazdasági gépészet- és építészetet, s az építészeti és gépészeti rajzban ad oktatást.

i) A második segédtanár előadja: az agrariális és közjogi törvényeket, s a gazdasági statistikát.

k) Az intézeti kertész végre: a kertészeti gyakorlatból ad oktatást.

5) Gyakorlati taneszközökül szolgálандnak:

a) Az intézeti m. c. 755 kat. holdra terjedő bér gazdaság, mely míg egyrésztől úgy talájának minősége, mint fekvése s helyzeténél fogva is az ország viszonyait teljesen képviseli, s az ennek megfelelő mindennemű gazd. miveleti ágak üzletére alkalmas; addig másrésztől, épen elhagyatott állapotánál fogva hivatva van példát szolgáltatni arra, hogy egy ily birtokban, rendes cultura alá fogva azt, mint kell a gazdaság berendezése és kezelése körül, a kezdetlegességből kiindulva, eljárni, s egyszersmind a Szamos két partján terülvén el a birtok, alkalom van szolgáltatva gyakorlatilag odautalni a víz használatának a mezői gazdaságban kiváló fontosságára.

b) Vegytani műhely.

c) Gazdasági botanicus kert.

d) Erdészeti botanicus kert.

e) Gyümölcsös és konyhakert.

f) Az intézeti szőlő és pincze.

g) Négy hold kísérleti telek, melyeknek berendezése az intézet megnyitásával azonnal kezdetét veszi, valamint

6) Az elméleti oktatás segéd-eszközeiül szolgáló különböző szakbeli gyűjtemények, s az intézeti könyvtár is a másod- és harmadévi tanfolyamok megnyitáig be fognak szereztetni.

IV. Fölvételi feltételek: legalább 17 éves kor, s 6 gymnasiumi vagy 5 reál. iskolai osztálynak sikerrel való bevégezése; munkára képes egészséges testalkat, s jó erkölcsi magaviselet.

Fölvéttetik pedig az intézetbe:

1) Az erdélyi részekből mindenik tanosztályba 12 kiválóan jó törekvésű, vagyontalan ifju az erdélyi országos alapból, egyenkint 150 forint segélyezéssel évenként; mely összegért az intézet convictusserü berendezés mellett, amint az ellátás házilag eszközölhető leend, a növendékeket lakás, étellemezés, mosás, fűtés, világítás és orvosi segélylyel is teljesen elláthatni reményli.

2) Mindenik tanosztályba felvétetik még az intézeti szabad helyekre 8, iskoláit jó sikerrel végzett ifju, egyenkint oly összeg lefizetése mellett, mint a menyinyibe az intézetnek a segélyezett ifjak ellátása tényleg kerül, ezek ezen fizetésért ugyanazon ellátásban részesítettnek, mint a segélyezett convictusbeli növendékek. Az állami segélyben részesülő s az intézeti szabadhelyekre felvett növendékek tandíjt nem fizetnek.

3) Mindenik tanosztályba felvétetnek még külnövendékek is évenkénti 20 forint tandíj fizetés mellett. A külnövendékek étellemezésükről s lakásról maguk gondoskodnak.

4) Mind a három tanosztály részére egy-egy, már tudományosan előképzett, s jelesebb ifjugazda vétetik fel segédi minőségben. Ezen intézeti segédek az erdélyi országos alapokból évenként 200 forint segélypénzt huznak.

5. Az intézetben lévő 12 állami alapítványi helyekért folyamodó ifjak, az iskolai és szegénységi, az intézeti 8 szabadhelyért folyamadó pedig iskolai és a szülők vagyoni állásáról szóló hiteles bizonyítványokkal felszerelt felvételi folyamodványait évenként aug. hó 15-ig az intézeti igazgatónak nyújtják be, ki e folyamodványokat azután az erdélyi országos gazdasági egyesületnek; — a ministeriumhoz felterjesztendő ifjak nevei kijelölése végett, — bemutatja.

Az intézetbe való felvételért folyomó dni csak az első évben szükséges, miután ujnövendékek csupán a gyakorlati tanfolyamra vétetnek fel, s az egyszer megtörtént felvétel, ha az illetők magukat szorgalom, jó erkölcsi magaviselet, s általában előmenetelük által az intézetbeni maradásra érdemeseknek bizonyítják, mind a három évi tanfolyamra érvényes.

A külnövendékek csupán előleges, azonban szintén a fent kiirt határidőig benyújtandó bejelentés alapján vétetnek fel, mely bejelentés kapcsolatában természetesen, ugy a felvételi feltételeknek megfelelő iskolai előképzettségüket, mint egyéb fent kiirt követelményeket is, bizonyítványokkal okadatolva tartoznak kimutatni.

Az intézetbe való felvételükről az ifjak a folyamódások beadására kitűzött határnaptól, egy hónap leforgása alatt személyesen, s hirdapok útján is értesítettnek.

6) Az első, vagyis gyakorlati tanfolyam évenként november hó 1-jén veszi kezdetét, s tart a jövő év október 31-ig, mikor is e tanfolyamot jó sikerrel bevégett növendékek azonnal a másodévi tanfolyamba lépnek.

E tanfolyamban szünidő, csupán ünnep- és vasárnapokon van. Az istállókba s udvari szolgálatra kirendelt növendékek azonban e napokon is helyt állani kötelesek.

7) A másod- és harmadévi elméleti tanfolyam szintén november 1-én veszi kezdetét, azonban csak augusztus hó végeig tart. Szept. és október hónapok képezik e másodévi tanfolyamnál a rendes évi szünidőt. Évközben a tanfolyamokban is csupán ünnep- és vasárnapokon van szünidő, s ezenkívül husvétkor két hétig.

V. Ismétlési és évi vizsgák s bizonyítványok.

1) A gyakorlati tanfolyam növendékei, ugy az elmé-

let- mint gyakorlatból is vizsgát tenni kivétel nélkül köteleztetnek. Ezen vizsgán, mely évenként aug. hó utolsó hetében tartatik meg, az ifjaknak úgy az egyes tantárgyakban tett előmenetelük szigorlat alá vettetik, valamint a gyakorlati teendők ismerete s helyes felfogásáról, s a műszaki kézfogásokban jártaságuk s ügyességükről is alkalom szolgáltatik tanúságot tenni. Ezenkívül a napló vitele, s az év folytán fogalmazott írásbeli gyakorlatok szintén alapját képezik a bizonyítványokba bévezetendő osztályzati fokozatoknak.

Habár azonban a vizsgák a gyakorlati tanfolyamban is augusztus hó végén tartatnak meg, e tanfolyambeli növendékek szeptember és október hónapok folytán is éppen úgy köteleztetnek a mezei munkálatok, s egyéb gyakorlati foglalkozásokra, mint az év többi hónapjaiban. Elméleti rendszeres előadások azonban e két hónap alatt, a gyakorlati tanfolyam növendékei részére sem tartatnak.

Az első, gyakorlati tanfolyam sikerrel való bevezetéséről tanuskodó bizonyítvány feljogosítja a növendékeket a második évi tanfolyamba való belépésre.

2) Az elméleti tanfolyamokban, nem különben a gyakorlati tanfolyamban is, minden tantárgyból havonként ismétlési vizsgák tartatnak, s a növendékek ez alkalommal tanusított előmeneteléről minden tanár jegyzéket viszen. E jegyzékek havonként az igazgatónak átadva, általa tanfolyamok s névszerint összesítettnek a növendékek előmenetelének ellenőrzése végett. Ezen havonként tartott ismétlési vizsgáknál nyert sorozati számok, a végbizonyítványok kiállításánál éppen oly érvénynyel bírnak az osztályzati fokozatok megállapítására nézve, mint a vizsgáknál nyert sorozati számok.

Ugy az első, mint a második és harmadik évi tanfolyamban is, miután havonként ismétlési vizsgák vannak, évi vizsgák évenként csak egyszer, a tanév végén, augusztus hónapban tartatnak.

Az első és második évi vizsgáról csak egy ideiglenes bizonyítvány állittatik ki, s az összes tantárgyakban előmenetelről tanuskodó osztályzati fokozatok, a harmadik tanév befejeztével tett vizsga után kiállított bizonyítványba vezetnek be.

A bizonyítványokba, az előadások látogatása körül tanusított szorgalom; a gyakorlati kézfogások elsajátítása körül; az egyes tantárgyakban tett előmenetel, az intézeti és házi rendszabályokhoz való alkalmazkodás, s magaviselet következő fokozatok szerint iktattatik be:

S z o r g a l o m: Igen szorgalmas. Szorgalmas. Kevésbé szorgalmas. Hanyag.

Előmenetel: Kitünő. Jeles. Jó. Kielégítő. Nem kielégítő.

Műszaki kézfogások elsajátítása: Kitünő. Jeles. Középszerű. Nem kielégítő.

Az intézeti és házi rendszabályokhoz való alkalmazkodás s magaviselet. Példás. Szabályszerű. Nem szabályszerű.

A vizsgák a kormány és az erdélyi országos gazdasági egyesület küldötteinek közbenjöttével teljes nyilvánosságban történnek.

VI. Az intézeti cseléd képezde. Az intézet feladatául tekintvén a cselédek képeztetését is körébe vonni, e célból az intézetbe csak is nőtlen cselédek fognak felvétetni, még pedig minden második évben újévkor, két

évi tartamra 15—17 cseléd fog felvétetni, kik munkájokért egész ellátásukon kívül bizonyos alku szerint megállapított pénzfizetésben is részesülnek, s az intézet gazdaságában a gépek s eszközök kezelésébe, s az állatok okszerű gondozása s táplálásába való begyakorlásokon kívül, írni, olvasni és számolni is taníttatnak, valamint a téli estvéli órákban a gazdaságban folyamatban levő munkálatok, s az állatok okszerű tenyésztését, táplálását s gondozását illetőleg is oktatásban részesülnek.

Pest, 1869 október 7.

Láttam:

Kenessey Kálmán,
osztály tanácsos.

Kodolányi Antal,
igazgató.

Borászati levél.

A gazdasági miniszterium által dr. Entz és dr. Málnai urak személyében az erdélyi borvidék megtekintése, illetőleg tanulmányozása végett kiküldött bizottsághoz — bár váratlanul, sőt minden tekintetben készületlen ért minket ezen szerencse — egész készséggel csatlakozva, együtt jártuk meg a Torda, Aranyos, s középmarosi borvidék jelesebb bortermő helyeit, hegyeit és pinczéit.

Nem czéлом, t. barátim, nagy horderejű jelentését, melyet erdélyi körútjokról a miniszteriumnak benyújtani, vagy a szaklapokban közölni fognak, távolról is praecupálni; de saját érdekünkben akarom kell, hogy lapunk olvasó közönsége ezen jelentésre jó előre figyelmeztetve legyen, s el ne mulassza valahogy azt megolvasni s minden oldalról megfontolni, sőt szőlőmivelőinknek s borászattal foglalkozó ügyfeleinknek vélek szolgálatot tenni, ha éppen most némely tapasztalatokat s érett megvitatás után történt megállapodásokat, mennyiben azok az erdélyi borászatra közelebről vonatkoznak, e lapok útján közrebocsátani sietek.

A torda-aranyosi s középmarosi borvidékbe három központot kell megállítani: Tordán, Hadréven és Enyeden, mindenik központhoz a maga bortermő körvidékét kell hozzágondolni. Az itten termelt honi s külföldi szőlőfajokat, az ezekből több évekről nyert vegyes és fajborokat, a talajt, fekvést és éghajlatot egybehasonlítólal véve vizsgálat alá, azon megállapodásra jutottunk, hogy ezt a borvidéket Erdélyben kiválólal a risling anyaföldjének kell tekinteni. Itt a risling annyi illatot és zamatot fejt ki, a mennyit az eddig tett tapasztalatok szerint sehol sem Erdélyben; az itt termelt rislinget tárlatokon, vagy külföldről a helyszinén megjelent borkereskedők olyannak ítélik, mely a rajnai rislinggel, a mint szüretelési eljárásunk s pinczekezelésünk fokozatosan fog az okszerű vebánás igényeinek jobban-jobban megfelelni, a versenyt

valószínűleg ki fogja állani. Am termeljenek hát ezen borvidék gazdái belfogyasztásra vegyesen honi fajokat, vagy saját élvezetre, tetszés szerint, csemegeborokat is kisebb mennyiségben, de a fősulyt, a gazdasági czélt, a mi haszonra, jövedelemre legyen számítva, egyenesen és a többek felett csakis a rislingre fektessék. Ez van hivatva, hogy ezen vidéknek idővel aranybányája legyen.

Őszintén bevallom, miként az ugynevezett Croquant musqué, vagy fejér francia ropogós muskotályról eddig táplált véleményem a kézzelfogható ellenbizonyítványok után, merőben megváltozott. Eddig becses asztali, vagy csemege-fajnak tekintettem, mely nagyobb mennyiségben termelve, vasúton meszsze földre is elszállítható, s gyümölcs minőségben tetemes haszonnal kecsegtet, azonban több évekről ezen fajból nyert borokat megízelve, el kellett ismerni, hogy úgy is, mint aszabor, úgy is, mint csemegebor, bora páratlanul áll, s alig van a Continensnek bora, mely mellett dicsőséggel meg ne állhatna. A második megállapodás tehát, hogy ezen fajt termelni, szaporítani kell, mert úgy is, mint bor, úgy is, mint gyümölcs, ugyancsak meg fogja fizetni magát. A kinek van, az ugyan becsülje meg, a kinek nincs, szerezzon minden áron. Az enyedi főiskola 1844-ben hozatott hat gyökeres vesszőt a pesti központi iskolából, most Alsó-Fejérmegye holdakra menő ültetvényeket tud belőle felmutatni.

Az alexandriai muskotály csemege- és álló-szőlőfaj. A borvidék több helyein, mint borszőlő szerepel s nagyban termeltetik. Bora rendkívül, csaknem az émelygésig fűszeres, tulságos savany-tartalommal s ép azért ritka évben nyujt kellemes élvezetet. Néhol hordószámra találtuk; az idő és a tapasztalás fogja eldönteni: lesz-e jövője, vagy fog-e más faj borokkal vegyítve azoknak előnyére, vagy végre, mint gyümölcs, keresett kiviteli cikké válni?

A piros traminivel és barátságzólvél ültetett táblák gazdag terméssel pompáznak. Bora mindeniknek értékesebb a mi honi borunknál. De ha a risling szintoly bővön terem, tenyészetére nézve erősebb és tartósabb, s a mi fődolog: borát jobban fizetik, miért ne hagynók úgy a traminert, mint a barátot, a hidegebb éghajlatoknak, a hol kora érésőknél fogva, szinte nemes és értékes bort adandnak?

A vegyes ültetvényekben Erdélynek minden faja előfordul, a leányka-szőlő kivételével. A többséget háttározottan a király, vagy lámpor képviseli, a vidék fő- és mellékvölgyei szőlőseiben. Szép és nagy gerezdei miatt ragaszkodnak most is csaknem majom-szeretettel ezen csekély értékű s hálátlan fajhoz. Hálát-

lan egyszer minőségére, mennyiben a hóvíz kivételével a legcsekélyebb bort adja; hálátlan, mennyiben, mint a rest munkás egy napi dolog után 3—4 napi innepet tart, ez is egy évi jó termés után egy, sőt két évig is kiheveri magát. Utána a járdovány, vékonyhaju, som és hóvíz következnek. Van még akár mennyi fejér és fekete, de borászati tekintetben nem számítanak.

A som-szólonak, melynek útitársaim eddig 23 vidéki nevét (synonimjét) jegyzték fel, kellő becses kereskedelmi fontossága ezen a borvidéken is elismertetik. Mint fajszőlőt plántálják már egy pár évtized óta. Meg is látszik mind a tiszta, mind a nagyobb részben sommal vegyített borokon, ezen faj minden nemes tulajdonsága. Fognak-e a középmarosi vidék somborai a küküllőmegyei somborokkal versenyezhetni, sem nem tagadom, sem nem állítom; de állítom azt, hogy a mennyire volt alkalmam mindkét borvidék boraival több ízben megismerkedni, ha Középmaros nyeri el rislingjével az első érdemdiót, a som- és leányka-bor babérját senki se fogja elvitathatni Küküllőmegyétől.

Bár az utolsó részletekig menő statistikai adatokhoz jutni arról: hány hold lett az utóbbi két évtized alatt a középmarosi borvidéken bel- és külföldi szőlőfajokkal a gyökeres reform alapján beültetve, nem sikerült, de a mennyire személyes érintkezéseim s ezen iparágban feltűnő mozgalom egyes mozzanataira irányzott folytonos figyelés után hozzávethetek, közel járok a valóhoz, a midőn azt mondom: hogy ezen borvidékben kész és munka alatt levő szőlős, körülbelől 150 catastralis hold van, vagy lesz minden órán beállítva. Ennek nagyobb része risling, kevesebb tramin és som, még kevesebb muskotály és bakator. Fekete szőlővel körülbelől 5—6 hold van elfoglalva, melynek éppen felerésze Kadarka budai módra mivelve, Veresmarton, a többi Carmenet, oportó és pineau fajok. Egészen bevezett új ültetvény a csombordi 30, a miriszlói 20, a gombási 16, a hadrévi és kezei 12, a kocsárdi 6 cat. holddal; nagyban foly az átalakítás munkája gr. Mikó Imre, Paget János és Tisza László birtokain, s hogy a sokból még egyet említek, azt az élénk sürgés-forgást, a legcorrectebb eljárással párosítva, a mit Tordán és Enyeden tapasztalhatunk, csupa gyönyörűség látni. Előre, megállapodás nélkül előre! és risling! ez legyen ezen borvidék jelszava, sub hoc signo vinces!..

A kolozsvári pince-egylet jótékony működésének fényes eredményeit mindazon pincékben feltaláltuk, melyeknek birtokosai egyszersmind az egylet tagjai. Ezen egylet iskolájából kikerült borászok kezelik

a szilvási, csombordi és enyedi főiskolai pinczéket, míg az egyleti főborász évenként körszemlét tart a tagok vidéki pinczéi felett. A főiskola nagyszerű pinczéjének okszerű berendezése, tükör-tisztasága, s legcélszerűbb felszerelése nem hagy fenn kívánni valót, csakis egyet, t. i. bár volna légmérséke más. Inkább borháznak, erjesztő kamráknak valók tágas helyiségei, mint kész bor raktárának, s csak a kezelésbeli ügyességnek s gondosságnak lehet köszönni, hogy magas légmérséklete mellett, felséges boraiban kár nem történik. A magán pinczék közt tordai birtokos, Lengyel Ádám pinczéi, ki szőlész és borász egyszersmind, érdemelnek dicséretet, sőt ajánlatos felemlítést. Több ezer vederre menő gyűjteménye Erdély legjobb vidékeinek termését képviseli. Önmaga saját szorgalom és tanulmányozás után bizonyosan Erdély egyik legértelmesebb borászává képezte ki magát; felszerelése-, pontos, tiszta és a szörszálhasogatásig vitt lelkiismeretes kezelése-, borainak kitünő finomsága, benne a jeles szakembert azonnal felismertetik. Utazók, kereskedők, s kik Erdélyt borászati tekintetben kívánják megismerni, Lengyel Ádám ur pinczéit és borait ne mulasszák el megtekinteni.

A Babo-féle — mostanában legpontosabbnak ismert — sacharometerrel (czukormérő) tett mustmérések eredményeit ajánlom olvasóink figyelmébe. Szilváson a mérések következőleg ütöttek ki: risling 21, tramini 25, ruländer vagy barátságzó 27; a honiakból: hóviz 17, járdovány 21, somszőlő 22 százalék czukortartalmat mutatott fel. Csombordon: risling 22, tramini 23, ruländer 25, a honiakból: som csak 18, király 19, kövér 22, bakator 22, a vegyes must szinte 22 százaléket mutattak.

Ezekből folyólag legjobban meg volt érve a ruländer, mely útitársaim állítása szerint, Budán már sept. 20-án 28 százaléket mutatott; utána a traminer fajok, a honiakból: kövér, járdovány, leghátul maradt a király és hóviz leve. Tisztelt barátim a küllői hegyekben folytatni fogták a méréseket; mikor aztán jelentésükből majd olvasni fogjuk a végeredményeket: akkor lesz helyén s idején az azokból folyó tanúságot s tudomást olvasóinknak bemutatni. Annyit ezuttal legyen szabad nyilvánítani, hogy az idej bor, hol azt előre gondatlanul s rendetlenül, mint Kolozsvártt és Enyeden, s hihető, a milyen szőlő-rendőrséggel birtunk, az ország sok más helyein, le nem kapkodták: nem lesz sem jobb, sem rosszabb a tavalyinál.

Torda, 1869. oct. 24.

Nagy Ferencz.

Értesítés

a földmivelés, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministerium által rendeztetett arató-gépversenyek eredményei ügyében.

A hazai mezőgazdaságot pár év óta érzékenyen sújtó munkaerő-hiányon, mely az aratási munka idején lón legnehezebben elviselhető — leginkább célszerű gazdasági gépek meghonosítása és terjesztése által vélvén segíthetni: a földmivelés- ipar- és kereskedelemügyi magyar királyi miniszter az ország több pontjain államsegélyben részesített arató-gépversenyek tartását rendelte el, oly módon, hogy e versenyekben gépeikkel résztvenni a külföld gazdasági gépészei is felhivassanak, — s a versenyek leginkább oly vidéken tartassanak, hol a munkáskéz hiánya leginkább észlelhető volt.

E versenyek rendezésének célja az volt, hogy az ezek iránt érdeklődő gazda-közönségnek alkalma legyen a bel- és külföldi gépészet legtokéletesebb készítményeivel közelebről megismerkedni — s ekként az idő- és tőkeparáló kísérletektől megmentve — szükségletét a lehető legjobb s legmegbízhatóbb forrásból beszerezni.

Felhivattak ennek folytán az országos-, a békés- és szolnokmegyei gazdasági egyletek alkalmas pontokon arató gépversenyek rendezésére. A felhívott egyletek készséggel siettek a miniszterium intentiói értelmében járni el — s ezen kívül a mosonmegyei gazdasági egylet versenytartásra önként vállalkozván — s később a debreczeni egyesület is kisebb körben hasonlóan versenyt rendezvén: ekként az országnak öt pontján tartattak e folyó évben arató-gépversenyek, a gazdaközönség és a bel- és külföldi gépészek élénk érdekeltsége és részvéte mellett, következő rendben és helyeken: Békésen május 14-én. Szolnokon május 24-én, Debreczenben jun. 2-án, M.-Óváron július 5-én, Eresiben július 12.

E versenyeken, a debreczenit kivéve, hol egyedül a gazdasági egylet díjai lettek kifizetve, összesen 3000 frtm. menő államdíjak osztattak ki

Versenyzett mind az öt versenyen összesen 81 arató- és kaszáló-gép; — melyek közül 14 volt magyar, 50 angol, 13 német, 1 osztrák és 2 amerikai készítmény.

Az első díjakat angol és amerikai gépek nyerték, és pedig: Eresiben: Samuelson, B.-Csabán: Hornsby, Szolnokon: Hornsby, M.-Óváron: Mac Cormik, Debreczenben: Howard.

Ez elsőrendű díjat nyert gépek mind önlerakó szerkezettel bírnak, s egyenkint mind oly kitünő, oly tiszta munkát végeznek, minőre kézi erő nagyban nem képes.

Szilárd szerkezetével a Hornsby-gép tünt ki, de egyuttal nehezebb is a viszonyaink közt igen gyakorlatinak mutatkozó Samuelson-féle gépnél.

Másodrendű díjakat nyertek szintén önlerakó szerkezettel bíró gépekkel:

Eresiben: Hornsby (Governor nevű gépével), B.-Csabán: Samuelson, Szolnokon: Clayton, Samuelson, Debreczenben: Hornsby (Governorja,) Magyar-Óváron: Hornsby (Governorja.)

Harmadrendű díjat szintén önlerakó szerkezettel bíró gépekkel:

Ercsiben, Strobl és Barisch, Pestről, Szolnokon: Strobl és Barisch, M.-Óváron: Howard.

Egyszerű arató-gépekért lerakó szerkezet nélkül díjaztattak első díjjal: B.-Csabán: Hornsby, M.-Óváron: Mattison; második díjjal: B.-Csabán: Strobl és Barisch, M.-Óváron: Kearsley; harmadik díjjal: Kachelman, Selmechről.

A kaszáló-gépek versenyén díjat nyertek: I. díj. II. díj. III. díj.

Ercsiben: Hornsby, (paragon) Barret, Samuelson.

B.-Csabán: Hornsby, Hankó,

Szolnokon: Barret. Hornsby.

A versenyek folyama bő alkalmat szolgáltatott a gazdaközönségnek arra, hogy az arató gépek tökélye felől tiszta meggyőződést szerezhessen magának.

Valóban a kitüntetett gépek a gazdák minden méltányos igényeit kielégítik s ha még kívánnivalónk lehet a tényleg kifejtett tökély fokoztatása irányában, — alig lehetne ez egyéb, minthogy az önlerakó szerkezettel bíró, vagyis marok-rakó gépek e markokat kévébe is kötnék.

E mozzanat egy nagy, jelen fogalmaink szerint utolsó-nak mondható lépést fogna képezni az arató-gépek legmagasabb tökélye elérésében, mely lépés, illetőleg feladat, hogy mikor fog megfejtetni, csakis idő kérdése, mert hogy lehető, arról, láttára azon nagyszerű haladásnak, melyet az aratógépek az utolsó évtized alatt már is tettek, kételkednünk alig lehet.

E versenyek után a gazdaközönség nagyobb megnyugvással vásárolhat gépeket, melyek kezelését ha ügyes kezekre bizza, számítását az eddiginél biztosabban teheti. Kétségtelen az, hogy eddig az aratásra fordított kézi erőnek nevezetes része fog a gépek segélyével megtakarítani, s hogy e tekintetben biztos számokat lehessen megállapítani, óhajtandó ép a gazdaközönség érdekében, hogy az arató-gépekkel e folyó évben eszközlött s jövő évben eszközlendő aratási műveletek számítási eredményei nyilvánosságra hozassanak — s kitüntessék, hogy a kézi-munka-erőnek mily része takarítatik meg a gépek munkája által. Jelenlegi adatainak szerint a kézi erő felére vagy megközelítőleg felére mutatkozik általuk leszállíthatónak.

E versenyek, mint szintén az előző évbeliék is — nevezetesen előmozdították az arató-gépek terjedését, — mutatja ezt azon körülmény is, hogy az ismertebb nevű angol czégek a megrendeléseknek eleget tenni már ez idén is alig bírtak.

És ha arató-gépversenyek a jövő évben még az ország újabb pontjain fognak rendeztetni, az arató-gépek terjesztése tekintetéből egyelőre a viszonyok követelményeinek elég lesz téve.

A továbbit eszközölje és fejtse ki a gazdasági élet-revalóság és gépészeti vállalkozó szellem és soliditás mely két tulajdon hazai gépészeink számára is mielőbb ki fogja vivni a sikert és elismerést.

Erdély dinnye-termesztése.

„Különös egy ország ez az Erdély“, írja jeles hazánkfia Paget, Erdély és Magyarország czimű nagy becsű mun-

kájában, „itt a tél csaknem fél évig tart, a más három évszakra valamivel jön több fél évnél, s mégis jó bort terem, s olyan dinnyét a szabadban, mely Olaszhon napjára s melegére emlékeztet“. Igaza van.

Az országot körülfogó Kárpátoktól kellő távolban északnyugatról fedett völgyekben s lankás oldalakon, mély felete földben, s még inkább homokos, frissen tört talajban, a dinnye Erdélyben, mint más növény jó mivelés mellett, mindenütt megterem, s csaknem bizonyos jövedelmet hajt. Rendesen mikor jó ideje jár a szőlőnek, jó ideje az a dinnyének is, s tapasztalás igazolja, hogy a jó bor-év egyszerűsmind jó dinnye-év is, és megfordítva,

Az erdélyi dinnyének öt fővidéke van, mindenik egy várostól vagy folyamtól kölcsönözvén elnevezését, hol azt, mint külön gazdasági iparágat, több-kevesebb gonddal és szakértelemmel, de rendszeresen üzik akár jól, akár rosszul üssön ki. Mint más gazdasági czikknél, itt is a legnagyobb gazda: az „időjárás“ hoz áldást vagy átkot, örömet vagy bűt — 30 évi dinnyészkedésem után merem állítani, hogy minden harmadik év potyára megy.

Első helyen áll minden tekintetben, akár terjedelmét, akár mások felett kitünő szakismeretét tekintjük, a több dinnyevidékek felett Maros-Vásárhely vidéke, ezen üzlethez csaknem a szenvedélyesen ragaszkodó termelőivel. A vásárhelyi termelő városának majd minden arra való földjét dinnyének foglalja el, s mostanában a Maros terének jobb helyein is csaknem az Aranyos folyam torkolatáig terjedelmes földeket bérel ki, s mondhatni, nemcsak a Székelyföld nagy részét, a két Küküllő s Aranyos minden nevezetesebb piaczeit egyedül foglalja el s tartja hatalmában dinnyéjével.

A Kis-Szamos völgyén Apahida és Szamosujvár közt, az Olt mellékén, Fogaras körül; a Maros alvidékén is Fejérvár környezetében sokan foglalkoznak dinnyetermeléssel, de vagy azért, mert nem értenek hozzá, vagy, mert a fajmegválasztás kellekét nem méltatják kellő figyelemre, a vásárhelyi termelőkkel nem versenyezhetnek. Különös sajátsága az ötödik vidék dinnyéjének, melyet egerbegyinek neveznek, hogy ez érik legkorábban, de ez is a legroszabb, annyira rosz még kedvezőbb években is, hogy közegészségi tekintetből rendőrileg kellene a piaczokról kitiltani, s ez által oda kényszeríteni minden termelőit, hogy a rosz és egészségtelen faj helyett jót hozzanak bé, kivált mikor a jó termék előállítására csak anynyi fáradságot s költséget vesz igénybe, mint a rosz.

Azzal azonban, hogy a vásárhelyi dinnyét kitünőleg elsőnek nyilvánítjuk a más 4 vidék dinnyéje felett, a viláért sem állítjuk, hogy az tökéletes volna, sőt határozottan ki merjük mondani, hogy a szabadban termelt dinnye nálunk a tökély kellő fokáig nem is fejlődhetik. Elsőben is a szabadban termelt dinnyét az elfajzástól, s ennél fogva a fokozatos elsatnyulástól lehetetlen megóvni; lehetetlen valamely becses fajt a maga eredeti valóságában megtartani; és a mi másodszor a földolog, a dinnye mindég meleg ég-alji növény marad, a mely a legkedvezőbb viszonyok mellett is, megérzi a talaj vagy az éghajlat mostohaságát, szoval azt, hogy neki ez a föld bár jó mostoha, de nem édes anyja.

Ujoncz a dinnyészet terén mai időben, ki nem tudja,

hogy tökéletes és fajtulajdonságait ha nem is állandóan, de sokáig megtartó dinnyét csakis mesterséges úton tudunk előállítani. Teszszük pedig azt 1) a dinnyefaj természetének megfelelő földnemek vegyítése, 2) a természetes hőség fokozása, és 3) az elkülönítés rendszerének behozatala és 4) az által, ha a száma nélkül való jeles változványok közül épp azou fajokat válogatjuk ki, melyek éghajlati viszonyainkhoz képest valószínűleg többször megérnek, mint nem.

Önként értendő, hogy a kivitelnél minden egyes feltételnek megvannak saját módzatai, mesterfogásai, szóval: practicuma melyet a vállalkozónak mástól, vagy saját kárán kell megtanulni, de ha megtanulta, célt fog érni üzletével a legtöbb esetben, az bizonyos.

Értelmes gazda vagy kertész, a milyen ez időben nagyon sok van országunkban, a dinnyetermelésben a fentebbi úton jár el.

Tudomra Tisza László, s még egy-két dinnyész hazánkfia — kiket nem látok szükségesnek megnevezni — termeli a dinnyét a fennebb érintett módzatok szerint. Tisza, jelesen a sárga fajokból csak is az áknebáth, vagy turkesztán, ámériki ananászt, és Mészáros Lázár Cantalupját termeli, mindeniket elkülönítve, és kifogástalan tisztasággal. Mind három faj folytonosan fenn is tartja nála eredeti jellegét, mind három faj tökéletes, az elfajulás legkisebb látszata nélkül; nem tartom abba az éghajlatba valónak a Mészáros Cantalupot, helyén volna az inkább Csombordon vagy Küküllővárt. Magától következik, hogy a ki, jó s roz kezelés mellett már magában a magban fészkelő elfajzástól tiszta magot akar szerezni, azt csakis attól szerezheti meg biztosan, a ki fajait elkülönítve termeszt. Még az elkülönítésnél is nagy különbséget tesz a nagyobb vagy kisebb távolság.

Magam is az elkülönítési rendszer mellett termeszttem a dinnyét — sok idő óta. Tavaly válogatott régi fajaimtól eltérve, a krimiaiakkal tettem kísérletet. Kitünő siker ko-

ronázta hűtlenségemet. Meg is adtam az idén az árát. Csak is az 5 szám alatt ismeretes krimiai sikerült, melyet épp azért, mert az idén, egyik legroszabb dinnye-évben kiállotta a próbát, állandólag termelendő fajnak veszek fel. Közép nagyságu, tökéletes s elég korán érő.

Egyik vidéki termelőnél, kedvezőbb talaj s helyi viszonyok mellett, számos jó hírben álló faj vegyesen vetetvén, meglehetősen sikert aratott velök. A siker főleg egy új változvány megjelenésében mutatkozott, melyből egy pár példányt személyesen látni s izlelni is levén szerencsés, úgy vélem, hogy ha ezen változványt állandóvá tenni, s ritka előnyeit fentartani sikerülne: ezen faj rendkívüli nyereségy lenne dinnyéink közt, mennyiben ennél tökéletesebb s nemesebb természetű faj alig fordult meg hosszas dinnyészkedésem alatt kezeim közt. Vilma a keresztem az izlelésnél jelen volt társaság beléegyezésével. Óhajtásom, hogy többen, kik kicsinyben vagy nagyban okszerűleg dinnyészkedünk, tegyünk kísérletet vele. Ha fentartandja annyi jeles tulajdonságát, merem jósolni, csak hamar a dinnyetermelők kedvenczévé fog válni. Dicséretéhez mellékletem egy pár sorban személyes leírását is.

A Vilma alapszine fejeér, éréskor szalmaszin sárga, napoldalán ritkán cseresedő, a lakja szabályos gömb, súly a egyik példánynak 2 $\frac{1}{2}$ font, a másíknak néhány lattal több, tehát a kised szerű fajtákhoz sorozandó, mint az ámériki ananász, pecsétes, szára rövid és vastag, éréskor magától leválik. Húsa fehéres zöld, vágáskor elcsorduló levességgel héjig ehető, merőben jeges; kellemes áromával, mely az ámériki ananászra, és czukrossággal, mely a turkesztánra emlékeztet. Magva halvány-sárga, nem sok, tojásdad, egészen telt és kidomborodó.

Más alkalommal az anynyira nagy fontossággal bírókérdésről: minő legyen a földvegyület, s melyek azon jelesebb fajták, a külföldiek közül, melyek tökéletesen jók, s legtöbb esetben mi nálunk meg is érnek? N. F.

T Á R S A L G Ó.

Erdélyi gazdasági egyesület.

VIII.

(Folytatása és vége.)

Választmányi ülés october 4-én 1869.

10. Olvastatott a földm. ipar- és keresk.-ügyi m. k. miniszteriumnak idei sept. 28-ól ^{14530/1241} sz. a. kelt leírata, melyben — a nagyméltóságu miniszterium által ez év folytán rendezett arató gépversenyek eredményéről irt értesítés megküldése mellett — felhivatik egyesületünk, hogy a területén ez idén arató géppel dolgoztatott oly gazdaktól, kiknek adatai biztosságához kétség nem férhet, a géparatás eredményeiről kimerítő kimutatást kérjen bé és terjeszsen fel, melyben kiteendő a gép készítőnek neve; ön lera- kó szerkezetű-e a gép, vagy egyszerűen arató; mennyi vonó erőt igényelt a gép egy napi munkában; hány munkás dolgozott utána és mellette; mibe került a vonó, és kézi munkaerő; hány holdat vágott le egy nap; hogy áll a számítás a kézi aratáshoz képest; mibe került egy hold 1200

□-öllel számítva, kézzel és mibe géppel learatva; átté- tetett a földmívelési szakosztályhoz.

11. Erdélyi kir. biztos ur ő nagyméltósága idei juli- us 8-ról 1901 sz. a. átíratá mellett a marienbrunni erdő- szeti akademia által a lajtántuli cs. k. földmívelési minisz- terium felszólítása folytán az erdőszeti államvizgát illető- leg készített szabályozási tervzetnek hiányairól az eulen- bergi erdőszeti iskola igazgató tanára Micklitz Róbert ál- tal irt röpirat egy példányát megküldvén, az erdőszeti szak- osztályhoz áttétni határozatott.

12. Az egyenes adók iránti szakbizottság által a föld- adó tárgyában kibocsátott kérdésekre adandó feleleteket illető javaslat készítésére kiküldött bizottság munkálatát beadván, elfogadtatott, s a szakbizottságnak leendő felter- jesztése határozatott.

13. Az első magyar kölcsönös állatbiztosító társulat alapszabályait megküldvén, felhivja egyesületünket, misze- rint abba, mint részvényes tag lépjen be. Véleményezés végett áttétni határozatott az állattenyésztési szakosztálynak.

14. A n.-szebeni gazdasági egyesület a f. év augustus

Mai számunkhoz $\frac{1}{2}$ iv melléklet van csatolva.

Melléklet az „Erdélyi Gazda“ 14-dik számához.

6-án tartott közgyűlésének jegyzőkönyvét megküldvén, kedves tudásul vétetett, s egyszersmind elhatároztatott, hogy egyesületünk évlapjaiból egy teljes számú példány küldessék meg a n.-szebeni gazdasági egyletnek.

15. Az első általános hivatalnoki egylet Bécsben f. év május 13-án tartott üléséről irt jelentése a brassói és n.-szebeni választmányi képviselőknek egyesületünk számára megküldetvén, tudásul vétetett.

16. Marc Ferencz a pesti gyakorlati kertészet egyletének igazgatója azon felhívása, miszerint egyletünk az általa 50 frtos részvényekre alapított szándékolt ipar-kertészeti egyletbe, mint részvényes tag lépjen be, véleményezés tekintetéből áttétetett a kertészeti szakosztályhoz.

17. Háromszék főkirálybírája idei augusztus 2-ről 742 sz. a. kelt azon értesítése, miszerint holtvényei lakosok Foit Adolf és Horváth István a nevezett főkirálybíró ur miklósvári birtokán a jelen év tavaszán a selyemtermelést 12 lat tojással megkezdvén, azt oly sikerrel folytatták, hogy hét héti működésük után 1200 lat tojást *) és 5 mázsa gubót termeltek, továbbá, hogy a tojás latját, s a selyem gubó fontját is egy-egy új forintba el is árusították: ez, mint szintén a beküldött selyem mutatóványok örvendetes tudomásul vétettek.

18. Pataki Miklós tagtárs jelentése, mely szerint a lótenyésztési állandó bizottmányba lett kineveztetését elfogadni, s abból folyó kötelességének eleget tenni igéri, kedves tudásul vétetett.

19. Csia József, Schöffl Józsefnek, a saazi kerület gazdasági egyesülete elnökének a komló termelésről irt munkáját — melyet magyarra fordítani szándékozik, a július 5-én tartott választmányi ülés határozata folytán történt felszólításnak engedve — beküldvén, miután e munkáról vélemény adni egyesületünk a föld. ipar- és kereskedelemügyi m. k. miniszterium által idei 9614 sz. a. kelt rendelet által felvált hiva, áttette választmány a kertészeti szakosztályhoz.

20. Indítványoztatik, hogy miután biztos értesülés szerint a N.-Várad-brassói, vagy az ugynevezett erdélyi keleti vaspálya felszerelési gépgyára helyiségeül Gerend, vagy Medgyes környéke szemeltetett ki, tekintve, hogy egy ilyen gyár, mind a vaspálya- mind földművelésünk érdekében célirányosabban telepíthetnének Kolozsvárra: tegyen gazdasági egyesületünk illető helyen lépéseket, mely által a tervezett gépgyár Kolozsvárra leendő áttétele eszközöltetnék; kéressék fel a nagyméltóságú közlekedési miniszterium a tervezett gépgyár Kolozsvárra telepítésének eszközlésére.

21. Indítvány folytán felszólítottatni határozatott Csik-Gyergyó- és Kászon-Szék előjárósága, adjon kimerítő értesítést arról, mi az oka, hogy Gyergyóban semminemű gyümölcs nem tenyésztetik?

22. Indítványoztatik, miszerint, tekintve egyesületünk azon üdvös befolyást, melyet a Kolozsmonostoron felállítandó gazdasági tanintézet hazai gazdaságunkra gyakorolni fog, járuljon egyesületünk ez intézet felszereléséhez te-

hetsége szerint bizonyos pénz segélyvel; s ennekfolytán al-elnök báró Huszár Sándor ur elnökle alatt Galgóczi Károly, ifj. Hincz György, Szentgyörgyi József, Szabó Samuel, Nagy Ferencz, Wagner Frigyes és a titkár személyekben bizottság neveztetett ki, mely a segélyezési módokról, s általában arról, hogy mily irányu legyen a felállítandó tanintézet, s egyesületünk közt a viszony, készítsen és nyújtson be mielőbb véleményt a választmányhoz, hogy ez végmegállítást végett terjesztessék közgyűlés eleibe.

23. Titkár jelenti, miszerint a kolozsmonostori gazdasági tanintézet kinevezett igazgatója Kodolányi Antal egyesületünk alapító tagjai közé kéri magát felvétetni, kedves tudásul vétetett.

24. Titkár azon jelentése, miszerint a küküllőmegyei gazdasági egylet által october 3. 4. és 5-én tartandó terménykiállítás tervrajza idő közben beérkezvén, ez az „Erdélyi Gazda“-ban közöltetett, s egyszersmind a közbelki termeszterményekből megfelelő mennyiség küldetett e kiállításra, tudásul vétetett.

25. Dittmár testvéreknek a hasznos kerti, erdőszeti és gazdasági eszközökről megküldött árjegyzékét titkár bemutatván, miután az ezen árjegyzékhez csatolt nyilatkozat szerint szervezett gyárosok készítményeiket kiállítások, vagy nagyobb gyűlések alkalmával kisorsolás, vagy elárúsítás végett előlegesen is leküldeni készek, határozatott, hogy adandó alkalommal ez ajánlat vétessék igénybe.

26. A titkár azon jelentése folytán, miszerint jelen év őszén és jövő év tavaszán a köztelekről következő nemesített gyümölcs csemeték kiadhatók u. m.

alma csemete	1987 db.
körtve	700 "
őszi barack	400 "
kajszi	112 "
szilva	200 "
cseresznye	374 "
meggy	100 "
amarella	73 "

továbbá több ezer Riesling, Tramini, Oporto, Clevner- és Kadarka sima szőlő-vesszők, eperfa csemeték, egres, ribiszke és málna ültetvények; határozatott, hogy a kiadható csemetékről készíttessék kimutatás, mely kinyomatván küldessék szét, s az cladás annak idejében eszközöltessék. A csemeték árára nézve, miután a munkások napdíja a közelebbi években nagy mértékben nevedett annyira, hogy az eddigi árak megtartása mellett a termelési árak sem fedeztetnének, végeztetett, hogy a gyümölcsfa csemeték ára darabonként tíz krajczárral emeltessék fel, míg az eperfák egres, ribiszke, málna az eddigi árban árusíttassanak el; végre a sima szőlővesszők ezere öt frtban állítottat meg.

27. Az egyleti pénztárról július és augusztus hónapokra készített kimutatás előterjesztetvén, mely szerint átjött júliusra

készpénzben	330 frt 11 kr.
bevételet Solymosi Károlytól r. d. 1869-re	6 frt 30 kr.
júliusi szelvényekért	413 frt 78 kr.
Simai Lukácstól al. k. 1869-re	6 frt.
Lengyel Ádám r. d. 869-re	5 frt.
br. Huszár Ádámtól 866—869-re	24 frt.

*) A főkirálybíró urnak tett jelentés talán hibásan tételet, mert 12 latból ennyi tojást, és gubót is termelni lehetetlen.

br. Huszár Miklóstól „ „	24 frt
br. Bánfi Ádámféle legatum után kamat	
868—869-re júliusig	63 frt
Filep Istvántól r. d. 868-ra	6 frt 30 kr.
ifj. Hincz György r. d. 866—868-ra	15 frt
Zeyk Józseftől tőkekamat 868 sept. 13-ig	315 frt
Zeyk Józseftől al. kamat 67—68-ra	100 frt
csemete jövedelem hátrálékból	119 frt 24 kr.
ősves bevétel	1427 frt 73 kr.

kiadások:

a köztelki munkákra	336 frt 68 kr.
kertésznek fizet. 2 óra	66 frt 66 kr.
kertészsegédeknek „	88 frt
titkárnak illetmény apr. majusra	200 frt
pénztárnok illetménye 868-ra	
2908 frt 80 kr. részvény és kamat jöve-	
delem után 5%	145 frt 44 kr.
kertésznek csemete jövedelem után szá-	
zalék 1868—69-re	172 frt 79 kr.
Stein Jánosnak nyomtatási költségekre	74 frt 64 kr.
„Magyar Polgár“nak melléklési díj	5 frt
posta költsége „ „	9 frt 75 kr.
pénztári maradvány, mint átvitel	
september hóra	328 frt 77 kr.
ősves	1428 frt 73 kr.

tudásul vétetett.

Timár K.

A sertések száj- és lábfájása.

A mondott betegség ezen állatnemenél is többnyire együtt szövődve fordul elő. A kór lázzal lépik fel. A beteg sertésre ismerhetünk abból, hogy nem eszik, többet fekszik, s csak ha mozgatják, menyen nagy nehezen sántitva odább.

Az orrt, ajkakát, száját s köröm közötti csatornát közeletről megvizsgálván, mind azokat elein lobosnak t. i. veres, forró, dagadt, s nagyon érzékenynek lenni találjuk, a későbbre leggyakrabban hólyagsák feltünte nélkül, képződő nyálkás kórtermény felette szagos.

Gondozatlanul felejtve, nem orvosolva, pl. kemény, köves úton mozgásra kényszerítvén az állatot, a körmök leválhatnak, sőt a szalagok s csontok is szenvedésbe jöhetvén, mind ezek mellett végül a legrosszabb állapot könnyen következhetik.

Ezen nyavalya a sertésnél is jöhet elő jó és rossz jelle- gűleg, önállóan vagy pl. más betegséggel, leginkább lépfenével párosulva.

Gyógyszerül, kór kezdetén egy nagy sertésnek hánytatóul, egy jó késhegyeni fejér hunyor-gyöker port, téj-, vagy kevés vízben vegyítve beadni, hányás után pedig 3 evőkanál keserű-, akár csudasót, fél evő kanál salétrommal, egy pár kanál rozs, vagy másféle gabonaliszttal elégséges vízzel higitva, az egész vegyületet 2 adagra osztván 3—4 óra közben hashajtóul beadni, czélszerű leendő.

A legkönnyebben úgy történhetne a gyógykezelés, ha a sertés a rendes tápszer közt az orvosszert is önként felfalná, mit megpróbálni előbb mindenesetre jó lesz, s csak midőn teljesen megvetne minden eledelt, kell erőszakhoz nyulni, s kisebb adagokban beönteni szájába az orvosszert. Ilyenkor, hogy a sertés légző szerveibe ne juthasson valami, be kell várni s fel kell használni alkalmul az orvosszert adagolásra nézt a szü- netet, midőn az állat nem visit.

A körömsebekre nézt ezen állatnál is éppen úgy, mint hasonló esetben másnemű állatoknál a tisztántartás s nyugalom a javulás főfeltételei közé tartoznak, kórterménynek benn re- kedni s magának a köröm alá útat törni nem szabad.

Hol közel alkalmas folyóvíz lenne, a hová puha földön kevés fáradság- s fájdalommal a szenvedő állatnak eljutni le- hetne, ha nagyobb számmal van fájóslábu sertés, a legczél- szerűbb, oda naponta kétszer azokat beállíttatni, s onnét me- gint a száraz aljra visszahajtani.

Ha pedig folyóvíz, patak, a közelben hiányzanak, makacs körömbajban nincs más mód segíteni, hanem meg kell az állat körmeit naponta akármi nehezen is szappanos vízzel, akár cserháj főtt levével tisztítani, azután használhatni sebszárítósze- rül a fenforgó körülmények szerint a chlor-meszet, fejér vagy kék gálicz oldatot; a nyilt sebet finom cserháj, vagy holtshén porral mindenkor behintvén. A levált szaru-részek éles késsel eltávolítandók lesznek mindenestre.

A beteg sertésnek tiszta s puha nyugvóhelyről szükség- gondoskodni, és aludttéj, vagy savanyu gyümölcsessel, kovász- szal, akár pedig 30—46 csepp só- vagy kénsavanynyal gyen- gén savanyított, nagyon kevés málélisztt és korpa, annál több zöldeggel, nedvdús-növényekkel vegyített hig tápszerrel, ki- csiny adagokban többször kell azt megkínálni naponta.

Az emésztésre, bélsár-kiürülés mennyi- s minőségére min- dig figyelemmel lenni, és szorulás esetében, egy párszor só- szappanos vizet allövetül alkalmazni, mulhatlan szükség.

A javuló sertés étrendjére ügyelni kell. A beteg állat húsát, zsirját élvezni, az egészségre nézt veszélyes lehet.

(Sz. Hir.)

Dósa György,
h. állatorvos.

Levelezés.

Torda, oct. 1.

Igen nagy és valódi örömmel tudatjuk, miszerint a leg- biztosabb kútfőből vagyunk értesülve arról, hogy a középma- rosi vasútvonalon eleinte tervezett Kutyfalva és vidrátszegi két indóház helyett, az egész hazának, de különösen a Nyárad- és Küküllővölgyei s a Mezőség legnagyobb részének érdekeire el- határozó befolyással bíró három állomás van határozottan meg- állapítva, és pedig: Nyárádtó-, Radnóth közele és Maros-Ludas átellenében; ki a helyi viszonyokat ismeri, átlátja ezen vál- toztatás roppant eredményeit, és gr. Mikó Imre közlekedésügyi miniszternek valóban a legnagyobb hálával lettünk adósaí azon buzgalomért, melyet ezen ügyben teljes erélyvel s ily jó ered- ményvel fejtett ki.

A mint értesülve vagyunk, Tordamegyének leendő kötele- sége Maros-Ludas és az indóház közötti útat elkészíteni, vala- mint a marosoni közlekedés felállítását és fentartását eszkö- zölni; miről bizton hisszük, hogy a megye nem csak habozás nélkül elfogadni fogja, de köszönettel végrehajtani fontos érde- kei által parancsolt köteletségének is ismeri.

Minő fontos e maros-ludasi indóház a jövő tekintetében, ha meggondoljuk, hogy egykor a Maros-Ludas-besztercei vas- útvonalra is sor kerülend, s a Mezőséget egész hosszában áthasító völgy, melyen a vasút építésének semmi lényeges aka- dálya nincs, Maros-Ludasnál szakad a Maros völgyébe, lehe- tetlen a változtatás által létrejött intézkedés okszerű, előrelátó indokait és számíthatlan hasznait nagyra nem becsülnünk, s a legmélyebben nem üdvözlünk. (Sz. II.)

Oláh-Szilvás, okt. 25. 1869.

Az „Erd. Gazda“ keletkezésétől fogva vidékünkéről tudósítást nem olvasva, kötelességemnek ismerem: vidékünk ez évi terméseit megismertetni. Daczára a jól trágyázásnak sarlós-gabonáink gyengék voltak, tele gyommal; különösen buza — azt lehet mondani — majd semmi. Széna-termésünk félannyi, mint a múlt évben; de a mi van, az jó, eső nem verte; sarjunk is szépen termelt az alantabb fekvő réteken; törökbuza termésünk míg a lábán volt, nagy terméssel biztatott, leszedése után azonban nem igen elégitette ki reményünket mennyiségileg, de minőségileg igen is ki. Zöld vetést vidékünkön nem sokat lehet látni; minék oka először, hogy cséplőt vidékünkön nem lehet kapni; másodsor a vető hónapban — szeptember — beállott folytonos szárazság. Mindamellet, ki a szárazságban vetett közben-közben egy-egy futó-eső, s az éjszakai harmatok elősegítették a kikelést, most pedig az esőzések beálltával nevetve hallgatja a mások töprenkedéseit: hogy hát a szárazságban, miért nem vetett. Én mindig azt követem, hogy inkább vetek tökéletes szárazba, mint fél nyirokba; a szárazba tett vetésben legfentebb a hangyák és egerek tesznek kárt, avagy a fejlmaradott szemeket a vad-galambok szedik fel; a mi alig ha tesz öt száztólit; de a fél nyirokba vetettől lehet félni, mivel ha a vetés után hamarjában több eső nincs, a meleg miatt hamar kiczikázik, a föld pedig az alatt szárad, s mikorra a gabona czikája a föld színén fejl kapna, nedvessége nincs több, mivel táplálkozzék. Ép ezen állítasomat bizonyítja az idei időjárás is; sokkalta inkább megvagyok elégedve a szárazban tett vetéseimmel, mint szinte — azt mondhatni — a tökéletes nyirokban tettekkel; első vetésemet tettem sept. 16-án, itt nálunk 14. és 15-én csendes esős idő volt, ezen eső buzdított az irt vetésre, tehát csaknem egész nyirokba vetettem; a bevetett hely pedig nem dél fekvésű, s még is a bekövetkezett szárazságot megsínylette; tudom, hogy sokan mondják: áhá! vetek fél nyirokba, alá szántom, meghengerezem, s nem félek; én is az idén vetettem alá és fejl is, de a szárazság ép úgy ártott az alászántottnak, mint a fejl vetettnek, a mi fél nyirokban volt.

A marha-betegség itt nálunk is megvolt, ez a harmadik oka a zöld vetés nem létének. Én, mielőtt a marháim betegek lettek volna, szájukat mostam borezetes vízzel — (egy rész eczet, két rész víz) — törökbuza liszttel dörgöltem; a lábokat mostam jó sós vízzel; italokba tettem sósavat; sőt még elküldöttem a Marosra az ujjvári jószágba, ott tartottam öt nap; elébb tartottam őket sós-vizes tóban, onnan hajtattam a Marosba; ezt tettem naponta kétszer; s nem mondom, hogy ez által kikerülték a marhák a betegséget, de azt állítom, hogy a betegség nem volt oly nagy, mint a ki semmit sem tett; a betegség kezdetétől hat nap mulva a marhákkal csendesen dolgozhattam.

Nem hagyhatom említés nélkül a „Borászati füzetek“ szerkesztője, dr. Entz Ferencz és társa dr. Málnai Ignác látogatását; ki is vezettem a udvari szőlőkbe. Szó teljes értelmében mondhatom, sokat lehet tanulni ily nevezetes egyénektől; igazán adná az ég, hogy gyakran tennének látogatásokat Erdélyben. Épen úgy nem hagyhatom említés nélkül panaszomat is dr. Encz urhoz, hogy a hányszor a „Borászati füzeteket“ olvasom, mindig kedvetlenség lep meg, mivel a hazai szőlő fajoknak azon neveit, a melyeket mi itt Erdélyben ismerünk, teljességgel sehol sem látom említeni, sem művelési rendsze-

rünket nem fejtegetik. Mire azon vigasztaló választ kaptam, hogy a mostani útazását épen azért teszi, hogy Erdélyben a szőlők fajtáival, azoknak itteni neveivel, a szőlők fekvésével és művelési rendszerével megismerkedjék, s megígérte, hogy ezentúl Erdély is képviselve lesz a B. füzetekben. Azonban nem állhatom meg, hogy az „Erdélyi Gazda“-nak is ne panaszoljak el egy igaztalanságot. Ezelőtt egy pár héttel eljött hozzám Kolozsvárról két vendéglős ur bort venni; hosszas vitatkozás után azon gondolatra jövék: egy keveset engedek az árból azért, hogy a gr. Mikó Imre magyar-lapádi borát Kolozsvárt is ismerjék; ezen gondolattal meg is csinálom a vendéglős urakkal a vásárt azon kikötéssel, hogy a bort ne vegyítsék meg, árulják a maga valóságában és a maga eredeti nevében azaz „magyar-lapádi bor“ név alatt; nagy boszuságom- és csudálkozásomra hallom, hogy a vendéglős urak nem merik a vett bort magyar-lapádi név alatt árulni, hanem czelnai név alatt. Tisztelt vendéglős urak! tessenek elhinni, hogy Czelnán a világrt sem terem minőségileg jobb bor, de sőt még olyan sem, mint Magyar-Lapádon; én ismerem Czelnát is, többször fordulok meg ott, e sorok írása előtt is alig 48 órával jöttem el onnan és vidékéről; az igaz, hogy Czelnán jó bor terem és sok, s a mi terem mind egyforma izü, jóságú, mivel a hegynek megszakadása, elfordulása nincs, miből önként következik, hogy bora egyforma izüleg nagy mennyiségben terem; mezei gazdaságot nem folytathatva a hegyek, sziklák miatt vidékén, már jólevele a szőlőszetet tüzték ki gazdasági czélul, s azon időkben, mikor egyebütt alig termelt egy pár száz veder egyforma zamatu, színü bor, ott egy pár ezer veder termelt; ez az, a mi Czelnát hirnevéssé tette. Ujra is mondom, hogy a czelnai bor kitünő zamatu, vékony bor, de azért bárki előtt is állítom, hogy a magyar-lapádi bor sem megvetendő; állítom én azt bármikor, mind zamatjára, mind jóságára, szemben a czelnaival; éppen azért tiltakozom az ellen, mit a „Magyar Korona“ vendéglőse kapujára kifüggesztett, mert azon bor, a melyet most árul czelnai név alatt, nem czelnai, hanem valóságos magyar-lapádi 1867-beli színbor, még pedig a gróf Mikó Imre oláh-szilvási pinczéből való.

Nem hagyhatom végre említés nélkül, hogy soha a természet oly nagyszerű hánykodását, oly nehéz fellegetket, oly alant, oly nagyszerű villámlásokat, oly nagyszerű dörgéseket, annyi mennykő-hullást egyszerre nem láttam, mint folyó hó 21-én, csütörtökön. Éppen Boros-Bocsárdon voltam szüreteltetni; Bocsárd pedig ép a Kecskék alatt van; egész éjjel a szabad ég alatt voltam, volt alkalmam végig nézni e nagyszerű látmányt; csak a szegény Kecskék mondhatná meg: hány mennykő hullott reá; én már öt évtől óta minden nap irom az időjárást, de ahhoz hasonló vihart, nehéz időt nemcsak hogy azon öt év alatt nem jegyeztem fel, de életemben sem láttam.

A szüretreli eredményt annak idejében közlöm.

Albert Lajos, gazdatiszt.

Szent-László, október 28. 1869.

T. szerkesztő ur! A gazdaközönségnek annyira meg nem becsülhető „Erdélyi Gazda“-ban tisztelettel kérem e néhány soraimnak helyet engedni.

Ezen vidéken a törökbuszaszedést bevégezve, alig lehet féltérmeésre tenni, s annak is nagyobbbrésze a szeptember hó elején többrendbeli dér miatt éretlenül maradt. Megemlitést érdemel az 1868 april havában, a „Kolozsvári Közlöny“-ben megdicsért, Dutton-korn név alatt ajánlott amerikai törökbuza

faj, melyből Fülel István urtól egy pár vékát azonnal hozattam. s azt az 1868-ik évben elkülönítve vetettem el, a különben is tagosított urasági birtokban; s bárha minden más fajta törökbuza, a mult évben igen jól termett is, lehetetlen volt föl nem ismerni: mennyivel többet termett a Dutton-korn, mint a más fajta törökbuza ugyan akkora, s oly minőségű földben, ugy anyyira, hogy elhatároztam még akkor, minden más fajt mellőzve, egyenesen csak ezt vetni, s így jelen évben ezen fajt vetve, azt értem el, hogy az idén az urasági törökbuza egész termést adott, melyből éretlennek alig lehet tenni 100-ból 7-et, midőn, a más fajta törökbuza — mint fentebb is íram, — általánosán csak féltermést adott, s ennek is nagyobb része éretlenül maradt. Csekély tapasztalatom szerint a szeptember elején előállott derek a Dutton-kornnak nem ártottak, mivel az már anyyira kifejlett volt, hogy nem kapta zsengejében, mint a más fajokat, s így mint korai és bőtermő, ajánlandó azon gazdák figyelmében, a kik nem ismernék.

Vidékünkön az őszi-vetéseknek alig negyedrésze van bevégezve, mint rendszeren szokott lenni; ennek oka a marhák láb- és száj fájása, mely általánosán minden községben a legnagyobb mértékben az őszi-vetések alkalmával dühöngött.

Megemlitést érdemelnek repeze-vetéseink, melyek a lehető legszebbek.

b. gazdatiszt.

Kolozsvár, 1869 oct. 30.

Alig hiszem, hogy ez idő szerint Erdély gazdaközönsége előtt közérdekűbb tárgyról beszélhetnék, mint a monostori tanintézet. Tegnap meglátogattam az intézet készülőföldben levő helyiségét, s azt akarom röviden elmondani, a mit láttam.

Kolozsvár piacától jó $\frac{1}{2}$ órai gyaloglásra készüljön az, ki a hosszú monostor-utcán végig velem akar jöni. Az út melletti árkokat most szabályozzák és kövezik, közepét, őszi szokás szerint, apróratört kavicssal hintik. Elvégre a vámsorompóhoz érkezünk.

Innen balra tekintve, mindaz, mit magad előtt látsz: vendéglő, istállók, állás; terjedelmes kertek; a meredek s részben főlészántott hegyoldal azzal a csür-rommal, mely távolról úgy néz ki, mint egy középkori lovagvár; végre egy kápolna vöröslő tornyocskájával s a hozzáragasztott plebániái épülettel: mindez a rom. cath. tanulmányi alap birtoka; jelenleg pedig az új gazdasági tanintézet helyisége.

Minket most legközelebről ez a kápolna s mellette az a kis egyemeletes, halványzöldre meszelt épület érdekel. Udvárára lépve, látod a forgolódo mesterembereket; mindenütt javítás, újítás: jó helyt járunk.

Az emeletben Timár Károly barátunk, — az intézet gazdasági intézője s egyszersmind a gyakorlati műszak tanára — fogad; bocsánatot kér, hogy az új szállás kissé még kényelmetlen, de az idén nem lehetett másképp, ha csak tanintézetünket 1 évvel hátra nem akartuk volna vetni. Elmondtuk látogatásunk célját s barátunk szives készséggel körülhordozott.

Az emeleten elől van a gazdasági intéző lakása, ki 5 nappal ezelőtt költözött félig kész szállására. A folyosón végig menve, a lépcsőtől közvetlenül jobbra fekszik a tanterem, egy kis mellékszobával, mely irodának van szánva. Padozat, pad és ablakfátlanok biz' ezek még; a terem szűkön 25—30 hallgatóra való, nem elég magas, ablakai igen kicsinyek!...

Földszint 6 szoba készül azon 20 bennlakó ifju részére, kik közül 12 egészen, 8 részben állami költségen fog tanulni.

A két legnagyobb utcára néző szobában 4—4 tanuló fog lakni, a többiben kevesebb.

Az építkezés mindenütt erélyesen foly s a tanfolyam, ha csak valami rendkívüli akadály nem jön közbe, november 15-én megnyílik.

Igy van ez t. közönség most, de másként lesz, ha az a hatalmas rom, a jövő 1—2 év alatt a voltnál sokkal szebb alakban új életre kél. Mi hogy mentől előbb úgy legyen bizonyosan t. olvasóm! velem együtt szivedből kívánod. —6.

Egyveleg.

* A k-monostori gazd. tanintézet igazgatóságánál az első évi tanfolyamra 45 hallgató jelentkezett; közülök az alapítványi helyekre pályázott 23, a szabad helyre 10; a többi künnlakó lesz. A folyamodványok f. hó 25-én terjesztettek fel a földm. miniszteriumhoz, honnan a kinevezések e napokban le fognak érkezni.

Időjárás.

October hó második felében többnyire borult, de elég meleg őszi napok jártak; a túralgó délkeleti szél több napon át lengedezvén, (nehányszor délire, s délnyugatira fordulván) majdnem naponként több kevesebb esőt hozott. 16-án borult, a hőmérő reggel és estve + 5 délben + 13 R. fokot jelzett. 17-én félig borult, a meleg déli szél folytán a légmérséklet + 15 és $\frac{7}{10}$ R. foknyira növekedett, 18, 19 és 20-án borult esős napok, középhőmérsékük + 10 és fél R. fokot tett. 21-én reggel borult, délben borongós + 15 R. foknyi meleg idő, estve felé fél 6 órakkor éjszaknyugatról délkeletnek vonuló tömeges viharos felhők sűrű villámlással jelentkeztek, 6 óra után a vihar mindinkább közeledvén, erős dörgéssel és jó félóráig tartó záporosóval láthatárunkon keletnek tovább vonult; a hőmérő még estve 10 órakor is + 12 R. fokot mutatott. 22-én reggel és délben délkeleti széllel 3. 6 par. von. eső esett. 23 és 24-én szinte borult esős idő. 25-én egész nap borult, délután valamint estve több óra hosszúra esett. Ezen esőzések után a lég 26-án + 4 és fél R. foknyira meghűlt. 27-én reggel borult, délfelé a láthatár szépen kiderült, estve azonban újra borulni kezdett, mire 28-án éjszaknyugati széllel ismét esős idő állott be. A hőmérő + 6 R. fokot jelzett. 29-kén borongós, hűves, estvére feltisztult, éjjel nagy dér; 30-kán szép tiszta idő.

Egészen derült nap a hó lefolytában volt: 8, borongós: 9; esős: 10, egészen borult: 4. az összes csapadék 20 és $\frac{3}{10}$ par. v. magasságot ért el. Az uralgó szélirány a d.-k. volt.

— Ritka szép látványul szolgált a 21-iki esti vihar; a tele hold épen felkelőben a keleti láthatárnak egy kis felhőtlen darabján ragyogott az ég többi részét sűrű fekete felhők vonták be; villám és csattogás egymást érte, mint nyár derekán szokott. A hold és villámfény sajátságos vegyülete, a gomolygó felhősoportozatokról visszaverődve meglepő képet nyújtott.

Piaczi áraink s Egyvelegünk nagy része kiszorultak.

Nyílt posta.

37) Albert L. urnak O.-Szilváson. Tudósításait jövőre is kérjük.

TARTALOM: A monostori tanintézet tervrajza. — Borászati levél. — Hivatalos értesítés az ideai arató-gépversenyekről. — Erdély dinnyetermesztése. — Társalgó: Oct. 4. választmányigytülés (vége). — A sertések száj- és lábfájása. — Levelezés. — Egyveleg. — Időjárás. — Nyílt posta.

Felelős szerkesztő: SZABÓ SÁMUEL.